

legd, dat door de Curatoren d worden. Geat van Leiden onze Kerken afleggen, dan en afleggen; niet als zoo-

erken daarmede didaatsdiploma titel en van de ijzondere betee- enis dit is, kan g, die op het aatsdiploma is een bijzonder d of de exami- nd examen ver- wikkling heeft. De Theologische logische School beschouwd als de persoon de ke ontwikkeling" is, die de Ker- ploma hechten, an is hiermede rechtelijk ge- nootsdiploma niets et een waarborg et een wetenschap- en examinandus

iets toegevoegd zoovele woorden gedrukt, naar worden afgelegd. aatsdiploma van goed waarborg mate van weten- . Wanneer de aatsdiploma's van allen die van de Theologische hieruit, dat de wetenschappelijke rken niet in den wetenschap ge- et predikant in zich aanmeldt, d waren in de Op zichzelf kan Rijksuniversiteit ontwikkeld wezen, hieraan welij wetenschappelijke of ethischen was een gevaar kun- n toch voor zijn el Gereformerd t bij de Gerefor- kambt willen be- nog niet door- e Gereformeerde de wetenschap. n in zulk een xamen instellen, p Inroepen van logische Faculteit open om te onder- is ook wetenschap- of de candidaten npen achten de ten onderzoek niet rtrouwen hebben, Amsterdam en te wijls zorg zullen de Gereformeerde , en ze het candi- ewijs beschouwen, verelichte weten- e Gereformeerde sooverre nu staat : Kerken met de hiermede zeker ar eigen School rken aangaande zekerheid hebben karakter en wat leiding betreft, om eikte candidaatsdi- at de Vrije Univer- andige vereniging e suo dit recht van om hebben ze bij toezicht verkre- gan, of het onder- e van de wetenschap- e Gereformeerde at geeft de Kerken het candidaats- dsche Faculteit te aald, is de waarde, candidaatsdiploma dit diploma het nlaandus de voor men vereischte ch van der Gerefor- verkrege. Alleen ome van de Thee- Universiteit naar dezeren waarborg voor de Kerken de erkenning van n te trekken, in daat van de Vrije van de Rijks- der examen zou arvan de regeling men spreekt.

met dit alles niets s duidelijk wezen, ar het oordeel der mate van weten- had deze aan een ool verkrege, en de Gereformeerde pelijken zin ge- ij was het met eologie niet eens. vereischte weten- , waarvan de rege- xamen spreekt, ma dus gewaar- Winckel zou met noot preparatoir en, omdat hij seker ben kunnen over-

leggen dat hij suiver in de leer was. Het spreekt voorts wel vanzelf, dat in zulke geval- len, waarin de afwijking zoo duidelijk en be- sluit is, er geen sprake van zal wezen, dat zoo iemand zich bij de Gereformeerde Kerken zou aanmelden om daar beroepbaar te worden gesteld. Onze Gereformeerde Kerken handhaven de tucht ook over de leer, en een student, die openlijk tegen de voor- naamste stukken der leer inging, zou door den Kerkeraad, onder wiens toezicht hij stond, reeds lang onder censuur zijn gezet.

Gevaar voor de Kerk zou er alleen kunnen dreigen, wanneer een examinandus zichzelf als Gereformerd voordeed, zijn af- wijkende meeningen min of meer verborgen hield en nu onder den schijn van recht- zinnig te zijn in het kerkelijk ambt wilde indringen. Het zou hem dan, vooral wanneer hij een candidaatsdiploma van de Theolo- gische Faculteit medebracht, misleiden ge- lukken kunnen de classis, die hem prepa- ratoir examineerde, een rad voor de oogen te draaien. Op zulk een preparatoir examen wordt toch in den regel niet onderzoek gedaan naar alle geloofstukken; men neemt gewoonlijk een bepaald ge- deelte van de geloofsleer, en vertrouwt dan, dat het overige wel in orde zal wezen. Oudtijds was dit niet zoo; als men de vroegere handelingen voor het kerkelijk examen nagaat, ziet men, dat toen heel de geloofsleer gevraagd werd; welk examen dan ook zeer lang duurde. Maar nu het examen aanmerkelijk is bekort en voor de geloofsleer slechts een half uur duurt, is dit onmogelijk geworden. Hieruit nu zou metterdaad voor de Kerken een gevaar kunnen ontstaan. Daarom is het zeker gewenscht dat de Hoogleraren, die zulk een student jaren- lang van nabij hebben gadegelegen, hem persoonlijk kennen en van zijn afwijkende meeningen bij het tentamen en examen ge- merkt hebben, de Kerken waarschuwen. Kerkrechtelijk is het volkomen juist, dat de Kerken zelf te onderzoeken hebben naar de zuiverheid der belijdenis, en deze taak noot mogen overlaten aan de School. Geen candidaatsdiploma noch van Kampen noch van Amsterdam mag ooit de Kerken doen denken: nu kan ik mijn onderzoek wel nalaten. Maar het vertrouwen, dat de Kerken onwillekeurig stellen in een can- didaat, die van een Gereformeerde Hoog- school komt, zou oorzaak kunnen worden, dat het kerkelijk examen niet streng genoeg werd afgenomen. Aan dit praktische bezwaar, welks gewicht wel niemand ontkennen zal, die weet, hoe de Classen examineeren, zou tegemoet kunnen worden gekomen, doordat de Theologische Faculteit, ingeval ze wist, dat zulk een candidaat met afwijkende meeningen zich bij de Gereformeerde Kerken wilde aanmelden, hetzij op het candidaats- diploma van deze afwijkende gevoelens melding maakte, hetzij aan de Classis, die hem examineerde, hiervan kennis gaf. Zelfs zouden de Kerken dit uitdrukkelijk als eis kunnen stipuleren in het contract met de Vereniging voor Hooger Onderwijs, zoodat de hoogleraren hier toe voortaan verplicht werden. Het gevaar waarvoor men beducht is, dat de Kerken door te groot vertrouwen in het candidaats- diploma een candidaat zouden toelaten, die van de belijdenis afweek zou op deze wijze voldoende kunnen worden afgewend.

Natuurlijk zou deze uitweg alleen noodig wezen, wanneer de Theologische Faculteit ook in de toekomst candidaatsdiploma's afgaf aan examinaandi, die met de Gerefor- meerde belijdenis het niet eens zijn. Of dit geschieden, zal hangt van de beslissing der Vrije Universiteit af, die we rustig afwachten. Ons doel was alleen, te doen zien, hoe zelfs indien het geval-Winckel zich herhalen mocht, de Kerken zich ge- noegzaam waarborgen konden tegen de gevaren, waarop *De Basuin* en *De Wachter* wezen.

DR. H. H. K.

Teeftafel.

J. C. RULLMANN. EEN NAGEL IN DE HEILIGE PLAATS. De reformatie der kerk in de XIXe eeuw. Revell en Afscheiding. Amsterdam. — W. Kirchner — 1912.

De met groote roode letters gedrukte hoofd- titel van dit boek doet mij denken aan die opschriften, welke onze „oude schrijvers“ ge- woon waren boven hun werken te laten zetten. 'n Neiging tot opzichtigheid, waarvan ik niet zooser den schrijver dan wel zijn uitgever ver- denk, maar waaraan toegegeven mij toch min- der wenschelijk voorkomt.

Dan, de opzichtigheid zit 'm niet alleen in de letters, maar ook in de woorden zelf. Ik weet het, sommige „nieuwe schrijvers“ ook onder ons, gereformeerde, hebben voor zulke titels 'n sterke voorliefde. Op zichzelf 'n vrij onschuldige lleshebbij, dankt ze mij echter niet onbeden- kelijk wanneer zij leidt tot het versnippen van titels, wier volslagen ondoordringbaarheid heel wat toelichting noodig maakt.

En dit is het geval met dezen hoofdtitel.

De heer RULLMANN heeft dat ook zelf begrepen.

Hij voorzagt, dat zijn onthutte lezer zou vragen: „Een nagel in de heilige plaats“, — wat beteekent dat nu?

Met 'n onderduttel antwoordt hij dan, dat dit zooveel beteekent als: „de reformatie der kerk in de XIXe eeuw“.

Maar ook zoo-volde hij, dat zijn lezer het nog niet zou doorsien.

Daarom liet hij op zijn titelblad afdrukken Extra 9: 8, in welken bijbeltekst wel niet voor- komen de woorden: „een nagel in de heilige plaats“, maar wat er toch veel op lijkt: „een nagel te geven in zijn heilige plaats“.

Dat de zaak voor zijn lezer zelfs ook nu nog niet geheel opgeklaard is, schijnt de heer Rullmann te vermoeden, want, alvorens van wal te steken, geeft hij, achter zijn titelblad, nog eens twee halve bladzijden „ter toelichting van den titel“.

Op die ene halve bladzijde de lang niet overbodige verklaring van de uitdrukking in Extra 9: 8 „een nagel in zijn heilige plaats“.

Op de andere halve bladzijde een toepassing

van de nu verklaarde uitdrukking, waartoe voor den lezer eindelijk het verband tusschen hoofd- en ondertitel geheel doozichtig wordt.

Daar toch zegt de heer RULLMANN: „Zulk een nagel nu in de heilige plaats gaf de Heere ook aan ons, toen Hij, gedurende den loop der negen- tiende eeuw, tot tweemaal toe, een overblij- sel Zijner Kerk uit de ballingschap, waarin de Synodale Organisatie van 1816 haar gevangene hield, verlost en tot de Kerkenordering onzer Dordtische vaders deed terugkeeren“.

De lezer is er.

Indien de heer RULLMANN aan zijn zwak voor opzichtigheid titels weerstand geboden, of, in- dien het al 'n opzichtige moest wezen, ten minste 'n wat minder ondoordringend had verzonnen, zou hij zich zelf en zijn lezers heel dit om- slachtig gedoe „ter toelichting“ bespaard kunnen hebben.

Ik zou hem dan ook raden, wanneer er, wat ik niet onwarschijnlijk acht, van dit zijn boek eens een tweede druk mocht noodig zijn, het voorbeeld van niemand minder dan van HART- MANN te volgen, die het opzichtige PHAENOME- NOLOGIE DES SITTELICHEN BEWUSTZIJNS, waar- mee hij, bij den eersten druk, zijn tweede hoofd- werk betiteld, bij den tweeden druk veranderde in het meer eenvoudige: DAS SITTICHE BE- WUSTSEIN.

In plaats van den tegenwoordigen hoofdtitel, zou dan de ondertitel: DE REFORMATIE DER KERK IN DE XIXe EEUW, mits ietwat meer ge- preciseerd, dienst kunnen doen.

De J. C. RULLMANN, predikant der Gerefor- meerde Kerk te BERKEL en RODENRIJS, bedoelt in dit zijn boek de tweemaal poging der 19e eeuw tot reformatie van de Nederlandse Ge- reformeerde Kerken, — die door middel van Separatie en die door middel van Doleantie, „historisch te schetsen“, zoals het op het titel- blad staat.

Hij doet dat in, wat hij in zijn voorwoord noemt: „historische schetsjes“.

In het hier voor mij liggend boek geeft hij historische schetsjes van REVELL en AFSCHIED- ING; in een door hem nog pas aangekondigd boek „onder denzelfden hoofdtitel“ — alsoo: „EEN NAGEL IN DE HEILIGE PLAATS“ — zal hij „gelijksortige schetsjes over KERKERSTEL en DOLENTIE geven“.

Deze historische schetsjes over, zoals de heer RULLMANN schrijft, REVELL en AFSCHIED- ING geven mij den indruk van „periodiek-werk“ te zijn; een indruk, die bij mij versterkt is door de omstandigheid, dat ik bij de lezing nog al eens dubbelten tegen kwam.

Hoe dit zij, ik weet het niet zeker; maar wel ziet men dit boek duidelijk aan, dat het niet „een cinem Gusse“ is; daarvoor toch is het te moosiekachtig. En het is juist dit moosiek- achtige hetwelk de uitbeelding en van den Revell en van de Afscheiding eenigzins breekt.

„Revell“ en „Afscheiding“, — bij het terneer- schrijven van deze woorden denk ik aan de dissertatie van nu wijlen L. WAGENAAR: HET REVELL EN DE AFSCHIEDING.

Dese, 'n zeker overmoedige en dan ook onrijpe, maar toch zoo moedige en gloedvol gestileerde en daarom zoo enthousiast aandoende jeugd-arbeid uit 1880. Die akademische verhand- eling waarvan, naar het mij toeschijnt, wel de grootste verdienste is geweest, dat zij aan PIKSON, — verontwaardigd over het „verdon- keremen“ van de *histoire intime* van den REVELL, door den Promotor, niemand minder dan NICOLAAS BERTS, voor zijn promovendus, — aanleiding gaf zijn prachtige Gims artikelen te schrijven, die in 1888 onder den titel: OUDERE TIJDENOOTEN zijn verschenen.

Vergelijking nu van RULLMANN'S REVELL en AFSCHIEDING met WAGENAAR'S dissertatie over de zelfde onderwerpen, heeft mij het eerste werk boven het laatste doen stellen.

Van overmoedigheid kan men 'n akademisch gevormd Theoloog, ook al is hij jong nog, wan- neer hij deze twee onderwerpen thans wil be- handelen, na al wat er in de dertig laatste jaren over geschreven is, zeker niet meer be- schuldigen. Maar, de meerderwaardigheid van dit populair bedoeld geschrift van den pastoor van BERKEL en RODENRIJS uit 1912 boven de wetenschappelijk bedoelde dissertatie van den Utrechtsehe doctorandus uit 1880, zit 'm niet alleen hierin, dat het bliken geeft van onnavolgbare vóórstudie, ook bronnen-studie, doch ook dat er een meerdere rijpheid van historischen zin uit blijkt. Niettegenstaande het „moosiek-achtige“, en ook niettegenstaande de onverholven strekking van dit boek om te „be- zieleen“, ziet men er uit, dat zijn schrijver niet te vergeefs leerling is geweest van een histo- ricus als Prof. RUTGERS.

Ook uit 'n oogpunt van stijl meen ik, dat RULLMANN'S boek de voorkeur verdient. Zeker, de schrijftant waarvan hij zich hier bedient, mist het *pittoresque* van dien, waarvan de auteur van HET REVELL en DE AFSCHIEDING zich bediende. Maar tegenover dit gemis staat hier een rustigheid zonder landschapelijkheid en een serieusheid zonder precisie, die histo- rie-stijl, zal hij zijn eigenaardigheid niet ver- leeren, moet hebben.

Reeds in 'n studenten-tijd bekend als 'n lang-niet-slecht stilist, als een kenner ook van de „Tachtigers“, weet ik uit ervaring, dat mijn oud-leerling RULLMANN ook beleistrisch kan schrijven en ook wel zoo, dat het parrel en fonkel, maar bij het schrijven zijner „historische schetsen“, heeft hij kennelijk, en dit terecht, begrepen, dat de nuttige letteren een anderen schrijftant eischen dan de fraai.

Zoals ik reeds mededeelde, handelt het boek en over den REVELL en over de AFSCHIEDING. „Het Nederlandsche Revell“, schrijft R. op p. 40, „is zonder kennis van het Goeüesche Revell niet te begrijpen“. Daarom laat hij dan ook aan de bespreking van het laatste in h. III, twee hoofdstukken vooraf gaan waarin hij over HET ZWITSERSCHE REVELL en ook over DE ZWITSERSCHE AFSCHIEDING spreekt.

Dit nu komt mij voor zeer juist te zijn gezien en de korte, maar bondige beschrijving van het Zwitsersche Revell is dan ook metter- daad een der redenen waarom ik aan dit boek de voorkeur geef boven andere populaire werken, die ten onzent in de laatste jaren ver- schenen, den Nederlandschen Revell bespreken. Bedenking heb ik echter tegen de bespre- king hier van het Nederlandsche Revell. Wie deze ontakwing van het christelijk-religieus gevoel ten onzent niet van elders kent, zal uit wat R. overer schrijft nog niet geheel op de hoogte komen.

Hier had een ruimer en beter gebruik kunnen gemaakt worden van OUDERE TIJDENOOTEN.

Ook wil het mij voorkomen, dat de geachte schrijver een veel te nauw verband legt tusschen den REVELL en de AFSCHIEDING ten onzent.

Het ontbreekt Ds. RULLMANN niet aan com- binatie-gave.

'n Mooie gave, maar die men, om geen

valse analoëen te sien, met zekere omsich- tigheid moet gebruiken.

Ik meen, dat deze omsichtigheid den auteur in den steek liet, toen hij, op p. 41, „deze pa- rallel tusschen het Zwitsersche en Nederlandsche Revell“ trekkend, schreef: „Zoo hier als daar heeft de geestelijke herleving geleid tot breuke met de kerkelijke organisatie“.

Maar ik meen ook, dat R. deze omsichtigheid weer te pakken kreeg toen hij op p. 43 schreef: „De parallel tusschen Zwitserland en Nederland loopt dan ook niet volkomen door. Want gin- gen in Zwitserland Revell en Afscheiding samen; in Nederland gingen zij uiteen.“

De Nederlandsche Revell is geweest een zeer gecompliceerd verschijnsel.

„Kinderen van een vader, maar van verschil- lende moeders“, noemt PIKSON de mannen en vrouwen, die er door beïnvloed zijn, en zeker waren ook sommigen van de „Vaders der Afscheiding“ ten onzent er door beïnvloed. Dat echter de Revell, zonder meer, „tot breuke met de kerkelijke organisatie zou hebben geleid“, dunkt mij kortweg 'n historische ketterij.

Niet de Revell, maar het nu altijd bij het ge- reformeerde *revell* levendig gebleven calvinistische bewustzijn is de oorzaak geweest, dat het in '34 en ook in '86 ten onzent kon komen tot „breuke met de kerkelijke organisatie“.

DE REVELL ten onzent was een overwegend aristocratische, de AFSCHIEDING en ook de DOLENTIE zijn vrij wel democratische bewegingen geweest.

En hoe ook door den REVELL beïnvloed, konden ook een SCHOLTE en een BRUMMER- KAMP met anderen, noot „de Vaders van de Afscheiding“ zijn geworden, indien niet en zij zelf en het volk, dat zij „uitleiden“, Cal- vinisten waren geweest.

Vooral wat dit laatste betreft, zijn monogra- phen als van J. KOK: HET LEVEN VAN JAN ROBERTS BROEKMAN; en MEISTER ALBERT EN ZIJNE ZONEN, bijzonder leerzaam. Ook van deze werkes had hier een beter en ruimer gebruik kunnen worden gemaakt.

Toch ontbreekt het R. allerminst aan inzicht in het calvinistisch-democratisch karakter van de AFSCHIEDING. Dit toch blijkt uit zijn veel- zins voortreffelijke beschrijving op p. 59—62 van de Conventiëls of de „gereguleerde“, en welke hij eindigt met de woorden: „En uit deze oefeningen is in het begin van de negen- tiende eeuw de herleving der Kerk opgekomen“. Over de AFSCHIEDING een volgend maal.

G.

Uit de Pers.

In de *Zuider Kerkode* schrijft Ds. Keirhof over het huisboek menig belangrijk artikel. Mogen we daaraan het volgende hier ont- leenen:

Het onderzoek door de Opzieners in te stellen, moet evenwel over nog meer zaken gaan dan uitsluitend over het getrouw kerkgaan en avond- maaltieren.

De Opzieners hebben opzicht over heel den levenswandel dergenen, die tot de gemeente be- hooren. Dus zijn ze ook gerechtigd navraag te doen omtrent alles, wat behoort tot een christelijke le- vensoybering.

Een voornaam stuk is 't onderzoek naar het gezinsleven. Er moet op des Christens gezin een stempel staan, dat in de wereldsche gerin- nen ontbreekt. En aangesien de Opzieners niet een tijdlang bij iemand kunnen gaan logeren, om te zien hoe dat gezin leeft, trachten zij vragenderwijze er achter te komen. Op den voorgrond staat, dat minstens eens, liefst meermalen, daags het gehele gezin zich aan tafel vereenige en er voorlezing gedaan worde uit den Bijbel door het gezin- hoofd. Dat moet v a d e r doen; alleen bij hooge uitron- deringen kan hij die taak aan een ander overlaten. En hiernaar hebben de Opzieners een onderzoek in te stellen, opdat zij bij afwijkingen van den goeden regel een gepaste vermaning doen hooren. Er zijn toch wel eens vaders, die uit gemakch- of uit aardigheid hun kinderen, die pas beginnen te lezen, uit den Bijbel laten voorlezen. Zoo iets is ongepast. De ernst van Gods Woord eischt dat het gezinshoofd, dat met gezin van Godswege is be- leide, ook het Woord Gods later in zijn gezin. Voorts worde ook door de Opzieners er naar gevraagd, of wel geregeld de gehele Bijbel behoudens enkele hoofdstukken, die voor voorle- zing in 't gezin min geschikt geacht kunnen worden omdat ze niet tot stichting zouden bijdragen — zoewel Oud- als Nieuw Testament, wordt gelezen. Die goede gewoonte maakt zowel kinderen als ouders bijbelvast, terwijl het ongeregelde lezen: nu eens hier een hoofdstuk, dan daar een brokstuk, en het liefst een korten psalm, — weinig vrucht draagt. Jaar op jaar de gansche Schrift doorlezen geeft een kostelijke sleefpise. En niet nauwege- geest kunnen de Ouderlingen er op toe sien, dat dit in al de gezinnen der gemeente geschiede. Nu tegenwoordig voor enkele stuyvers zelfs bijbeljes met moelen duidelijk zijn verkrijgbaar zijn, verdient het zelfs aanbeveling, dat ieder gezin een eigen bijbelje voor zich hebbe om het gele- zene hoofdstuk gemakkelijk te kunnen volgen.

Het ware ook wel wenschelijk, dat in de kerk ieder een eigen Bijbel bij zich had om de voorle- zing der Schrift en de bediening des Woords ge- te kunnen volgen. Waarom wordt over zulke onderwerpen niet gesproken bij het huisboek? Dat zou meer vrucht afwerpen dan gemeedelijke praatjes. Laten de Ouderlingen er meer op an- dringen jaar op jaar, dat de gemeentelieden bij de Schrift leeren leven. En als hun woord niet bij eersten toegang ingang vindt, dat zij aanhouden! De aanhouder wint, vooral wanneer hij een goede zaak voor heeft. En een druppel holt ten langen leste wel een steen uit. En weet ge wat de goede vrucht daarvan wezen zal? Dat de gemeente haar vaderschen en kinderen sal vinden in Gods Woord, en al langer zoo meer smaak zal krijgen in de v a s t e s p i j s e, en niet hunkeren zal naar geralfde toespraken van den kansel, waarbij men zijn Bijbel wel thuis kan laten.

Als in vele onzer gemeenten nog ongesonde toestanden gevonden worden, sien wij niet voorbij, dat de Opzieners voor een groot deel daarvan de schuld dragen. Zij treden niet op als Opzieners. Zij leiden de gemeentelieden, niet tot de H. Schrift. Zij doen bij 't huisboek niet al wat zij kunnen om de leden der gemeente bijbelvast te maken. Ons dunkt, wanneer daarop meer acht geslagen werd, zou 't gezonde schriftprediking meer ge- waardeerd worden, ze de gemeente meer gefundeerd raken op den vasten grondslag van het Woord, ze de beginselvastheid in de praktijk des levens toenemen, ze de geloofssterkheid meer dan nog toe in onze provincie het geval is, aangetrof- fen kunnen worden.

We zijn in Zeeland te los van den Bijbel en te tuk op gezalfde toespraken. Zou het niet liggen allereerst op den weg van hen, die het opzicht over de gemeente hebben, dat zij bij het huis- boek de gemeentelieden den band aan het Woord doen gevoelen, en die zaak haar steeds meer op 't hart te binden, met ernst, met aandrang, met kracht?

Als Ouderlingen er aan twijfelen, of wel gere- geld de Bijbel gelezen wordt, vragen ze maar eens den huisbijbel te mogen sien, of uit welk gedeelte van Gods Woord het laatste gelezen werd.

Voorts worde niet verzuimd te onderzoeken of de vader als priester in zijn huis zijn gezin voor- gaat in gebed en dankzegging, niet door achter- zijn pet met wat brouwaude lippen het „Onze Vader“ af te brabbelen, maar door oprecht, een-

voudig, ootmoedig, hartelijk de noden van zijn gezin den Heere op te dragen. Wijst er uw ge- meentelieden toch op, gij Opzieners, dat men bij God niet met hoofdgraven woorden moet aankom- men, en geeft zeven aan de gemeente het v o o r- beeld, door alle hoofdgraven en langgerekte gebeden na te laten en, in korte en eenvoudige woorden, uw huisboek met gebed en dankzegging te besluiten. Wanneer sommige huisvaders zich trachten te verontschuldigen voor hun nalatigheid in het voorgaan in den gebede, door te beweren dat zij daarvoor de vrijmoedigheid missen, dan is het de taak der Opzieners, hen nochtans met een warm broederwoord daartoe aan te sporen. De bedeeide vange aan desnoods met een formulier- gebed, doch niet om op de onderste sport van de ladder heel zijn leven lang te blijven staan.

Langzamerhand vlecht hij ook in die gebeden in de bijzondere behoeften van zijn gezin, en ook daarbij zal de regel worden bevestigd: al doende leert men.

De voorbeelden zijn niet zeldzaam, dat wenken in dit opzicht bij 't huisboek met een hartelijk broederwoord gegeven, werden opgevolgd en later door de gezinshoofden met dankbaarheid de zegen werd erkend, dien ze daarvan genoten.

Officiële Berichten.

Kort verslag van de vergadering der classis Woerden op 21 Nov. 1912 te Alphen.

1. De vergadering wordt op gewone wijze door Ds. Esserink geopend.

2. Uit het onderzoek der credentiebrieven blijkt dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. De kerken van W. en Z. hebben een instructie.

3. Het moderamen is naar toebent: Ds. Esserink praeses, Ds. Elzenga scriba, Ds. Fleurke assessor.

4. De praeses spreekt tot Ds. Wisse een woord van welkom, hetwelk deze met een we- derwoord beantwoordt.

5. Het onderzoek naar art. 41 D.K.O. levert geen bijzonderheden op.

6. Ds. Netelenbos, missionair predikant te Wonosobo, doet mededeelingen aangaande de zending. Hij hoopt D.V. in Mei of Juni 1913 terug te keeren naar zijn zendingsterrein. Naar aanleiding van zijne mededeelingen ontstaat de discussie, of het gewenscht is voor de classis Woerden een Kerkbode te hebben, waarin de mededeelingen van de zending een onderdak vinden, dan wel een apart zendingbladje daar- voor moet worden uitgegeven. Na breede be- spreking wordt deze motie aangenomen. De classis Woerden spreekt uit de noodzakelijkheid van meerdere publicatie der zendingberichten en gaat over tot verdere bespreking der zending. Aan het moderamen wordt opgedragen, op de volgende vergadering daarvoor eenige vaste lijnen aan te geven. De deputaten voor de zending verzoeken den afgevaardigden, in de kerkeraads- vergaderingen er over te willen spreken dat zoo mogelijk de bijdragen voor de medische zending worden verhoogd.

7. Inzake het concept van samenwerkende diaconien wordt het voorstel aangenomen om daar niet op in te gaan.

8. De verschillende deputaten worden meeren- deels gecontinueerd. Als deputaat voor Rijn Pruisen wordt, in plaats van broeder Joh. van Vliet Wm. van Ter Aar, benoemd Ds. Hoek van Zevenhoven. Voor kerkvisitatoren aange- wezen primi, DD. Brouwer, Gunt, Verrij en Warmenhoven; secundi DD. Gisp en Fleurke.

9. Regeling vacaturebeurten: Noorden, Dec. Ds. Elzenga, 2 b; Jan. Ds. Wisse, 1 b; Febr. Ds. Warmenhoven, 2 b; Nieuwkoop, Dec. Ds. van Dijk, 2 b; Jan. Ds. Wisse, 1 b; Febr. Ds. Fleurke, 2 b.

10. De assessor sluit met dankzegging.

Op last der classis,

D. FLEURKE, assessor.

Kort verslag van de vergadering der classis Gouda, gehouden op 19 Nov. 1912.

Namens de roepende kerk wordt geopend met 't zingen van Ps. 86: 6, 't lezen van een gedeelte van Eze 4 en gebed.

De credentiaelen worden nagesien. Alle kerken zijn regelmatig vertegenwoordigd. Zevenhousen zond een diaken, Lekkerkerk slechts één af- gevaardigde.

De praeses spreekt een woord van gelukwensch tot Ds. Ozinga met zijn geverd 30-jarig jubileum, tot de kerk van Nieuwerkerk met de in gebruik neming van haar nieuwe kerkgebouw, tot Ds. Wielenga, dat hij bedankte voor een beroep, tot Ds. Rolloos die voor 't eerst in ons midden is, tot de kerk van Lekkerkerk, die weer in 't bezit van een dienaar des Woords mag zijn.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Enkele ingekomen stukken worden voor ken- nisgeving aangenomen.

Instructie. De kerk van L. verzoekt, dat de bijdrage der classis en provincie inga met den datum, waarop Ds. R. het beroep aannam. Wordt toegestaan.

Voor 't nasien der stukken inzake de appro- batie van 't beroep van Ds. Rolloos en cand. Halsema worden benoemd de DD. Dalhuysen en van Dijk.

De kerk van S. B stelt voor het classicale quotum te herzien. Wordt voorloopig terug genomen.

De kerk van Z. vraagt een bijdrage van de classis, in geval mocht worden overgegaan tot 't beroepen van een dienaar des Woords. Wordt besloten / 50 toe te staan, terwijl voorts naar Prov. en Gen. kas verwezen wordt.

Prov. deputaten ter bijwoning van 't perem- toir-examen komen ter vergadering en worden door den praeses verwelkomd.

Na gehouden examen wordt cand. Halsema toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten. De praeses deelt hem dit in enkele hartelijke bewoordingen mede, waarna hem staande Ps. 134: 3 wordt toegesongen.

Komt aan de orde 't voorstel van de kerk van G. om de classis voortaan cervoller en deftiger te ontvangen, waarvoor echter / 1.25 per drie maanden moet worden betaald. Dit laatste wordt door de classis verworpen.

Voor 't nasien van 't archief wordt benoemd de kerk van Moordrecht; voor 't nasien der boeken van den quastor der deputaten voor de zending Ds. Wielenga en broeder Ch. Riet- veld. De deputaten voor de zending worden gecontinueerd.

De Sap doet mededeelingen omtrent de zending op Midden-Java. Dr. Esser heeft het zendinge- terrein gespecteerd.

't Voorstel van Schoonhoven B: „De kerke- raad acht splijting der administratie noodig ter voldoening aan art. 11 en 13 K.O.“, wordt met 17 tegen 12 stemmen verworpen.

DD. van Dijk en Voigt brengen rapport uit omtrent de gehouden kerkvisitatie.

Vacaturebeurten worden aldus geregeld: Haas- trecht, DD. Dalhuysen, van Setten, Langen en

Wielenga; Krimpen a/d. Lek, DD. Andree en Rolloos.

Wijl de rapporten van kerkvisitatoren pas zijn uitgebracht, wordt de rondvraag naar art. 41 K.O. nagelaten.

Roepende kerk voor de volgende maal is Schoonhoven A.

Korte notulen worden gelezen en goedgekeurd.

Na 't zingen van Ps. 72: 11 en dankgebed sluit de praeses de vergadering.

Op last der classis,

Ds. J. C. JASPERS.

Kort verslag van de vergadering der classis Schiedam, gehouden 26 Nov. 1912 te Schiedam.

De vergadering wordt door Ds. B. C. Koster namens de roepende kerk geopend met het doen zingen van Ps. 84: 3, het voorlezen van Ps. 147 en gebed.

De credentiebrieven worden nagesien door Ds. J. Vonk en Ds. J. J. Berends, waaruit blijkt, dat alle kerken wettiglijk zijn vertegenwoordigd.

Ds. P. van Hoven is wegens huiselijke omstan- digheden afwezig.

In 't moderamen hebben zitting Ds. K. van Anken praeses; Ds. J. Vonk assessor; Ds. C. Diemer scriba.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en behoudens een enkele opmerking, goedgekeurd. Aangaande een 3-tal tuchtraken wordt door den praeses geïnformeerd.

Rapport wordt door Ds. J. J. Berends uitge- bracht over de laatstgehouden Provinciale Synode.

Ingekomen stukken: Een mededeeling van de classis Deventer; een mededeeling van de classis Almkerk; een tweevoudig schrijven van de classis Brielle om hulp in vacaturebeurten en deze te regelen tot aan de maand Mei.

Ds. Berends rapporteert en adviseert namens mededeputaten over subsidieverleening aan een 3-tal kerken. Dit wordt met algemeene stemmen aangenomen. Ds. Berends brengt rapport uit namens mededeputaten der commissie in rake Bijbelvertaling. Aangenomen wordt het voorstel om dit rapport te laten drukken, toe te zenden aan de kerkeraden van de kerken der classis en verder deze zaak D.V. te behandelen op de Februari-classis.

Op het verzoek van de kerk van R. spreekt de classis haar oordeel uit, dat er materieel geen verschil bestaat in de toepassing van den 1e en een trap van censuur en derhalve op dit verzoek niet behoefte ingegaan.

Rondvraag art. 41 D.K.O. Een kerk ontvangt advies. Regeling der vacaturebeurten in verband met de aanvraag der classis Brielle. Dec. Ds. Felderhof; Jan. Ds. Goris; Febr. Ds. Goolinga; Maart Ds. van Haeringen; April Ds. van Hoven; Mei Ds. Jonkers.

Ds. J. van Haeringen rapporteert over de collectie, gehouden voor de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit. Een volgend keer moet collectie worden gestort voor het provinciaal weeshuis.